

PERAŠKE POČAŠNICE
Antologija

Izdavač
Fakultet za crnogorski jezik
i književnost – Cetinje

Biblioteka
PATRIMONIUM
Knj. 22

Urednik
Boban Batrićević

Recenzenti
Novak Kilibarda
Aleksandar Čogurić

PERAŠKE POČAŠNICE

Priredili

Aleksandar Radoman & Adnan Čirgić

FCJK

Cetinje, 2022.

PREDGOVOR

Izuzetno veliki broj zabilježenih POČAŠNICA u peraškim rukopisima, počev od onoga najstarijeg iz 1696. godine, do zbornika s početka XIX vijeka, kao i činjenica da je ta književna vrsta izdvajana i u poznijim zapisima, poput zbirke Vuka Stefanovića Karadžića, u djelima Vuka Vrčevića,¹ pa sve do zapisa s kraja XIX vijeka Dionisija de Sarna² i Veljka Radojevića,³ svjedočanstvo su izuzetne popularnosti te pjesničke vrste u Perastu. Tako su već u najstarijoj sačuvanoj *Pjesmarici Nikole Burovića* zabilježena 82 teksta te vrste, od čega njih, po autorovoj klasifikaciji, 57 „muških“ i 25 „ženskih“. U drugoj po obimu rukopisnoj zbirci iz Perasta, onoj pisanoj rukom Nikole Mazarovića, nahode se 73 i to samo „muške“ počašnice. U *Pjesmarici Andrije Balovića* nalazi se 61 „muška“ i 19 „ženskih“ počašnica. Kad se tome dodaju zbirke Joza Šilopija u kojima su sačuvane 83 počašnice te male zbirke iz Nadžupskog arhiva u Perastu, čije zapisivače nijesmo uspjeli identifikovati, a u kojima su još 42 teksta koji pripadaju toj vrsti, dolazimo do brojke od 360 zapísanih tekstova koji pripadaju formi počašnica.⁴

¹ Vuk O. Vrčević Rišnjaniin, *Tri glavne narodne svečanosti Božić, krsno ime i svadba*, Naklada knjižare braće Jovanovića, Pančevo, 1883, str. 130–138.

² Dionisije de Sarno–San Gjorgio, *Uspomene iz Perasta. Narodne pjesme za pjevanje i klavir*, Izdanje G. M. Gjorića, Beograd, 1896, str. 9–11.

³ Veljko Radojević, „Peraške počašnice“, *Bosanska vila*, godina XIV, broj 15 i 16, Sarajevo, 1899, str. 215–216.

⁴ Istražujući rukopise Arhivske zbirke Odsjeka za etnologiju HAZU notirali smo još tri rukopisa u kojima su zabilježene počašnice. U rukopisnoj zbirci Miroslava Alačevića „Narodne pjesme...“ iz 1938. godine (u arhivskome fondu pod oznakom MH 1776) nalazi se 60 počašnica, a iz napomene se saznaje da su počašnice, zajedno s drugim lirskim pjesmama iz Boke, „pribavljene“ iz Kotora 24. X 1863. godine od „popa Grga Zarbarinja“ koji „ne želi biti imenovan“. Dva-

Razumije se, mnogi tekstovi se ponavljaju iz rukopisa u rukopis, no i pored toga nesumnjiva brojnost tih tekstova pokazatelj je da je riječ o formi koja je pažljivo njegovana u peraškoj sredini. O tome uostalom svjedoči i ponavljanje pjesama u različitim zbirkama.

Premda se prve zabilježene počašnice javljaju već u zborniku Nikše Ranjine 1507. godine,⁵ uz podatak da je i Petar Hektorović od hvarskih ribara koji su mu bugarili bugarščice zabilježio i tri „počasnice“, ova je vrsta usmene poezije ostala do danas nedovoljno proučena. Iako ih je u posebnu grupu pod imenom „Peraške počašnice“ izdvojio u prvoj knjizi *Srpskih narodnih pjesama* i Vuk Stefanović Karadžić, počašnice nijesu skrenule na sebe osobitu

---

naest počašnica zabilježeno je u rukopisnoj zbirci „Narodne pjesme (ženske)“ Brna Lazzarija (MH 150). Zbirku je Lazzari poslao Matici hrvatskoj 16. X 1889. godine, a pored zapisa pjesama sadrži i dragocjene podatke od koga su pjesme zapisane, kao i notacije o načinu i prilikama izvođenja pjesama. Tako je Lazzari o počašnicama zabilježio: „Tako se zovu pjesme što se pjevaju, na dan vjenčanja mladijeh za ‘Dobru molitvu’ i preko objeda na pečenje. Prije da oni, što se imaju vjenčati, pođu u crkvu, koliko u mladoženje toliko u nevjeste sakupe se oko stola, ukućani, svatovi i pozvani prijatelji. Jedu slatkarije i piju rozalina pa pjevaju te ‘počasnice’, – i to je ‘Dobra molitva’. – Kada su se sve počašnice izredale, svatovi se put crkve upute. Dobra molitva, počme sa sljedećom pjesmom počašnica a poslije se druge redaju...“ Lazzari je zabilježio još poneki značajan detalj vezan za izvođenje počašnica, poput ove primjedbe: „Rekli su mi, da se pirnicama u nevjeste prije reče počašnica, nego đeveru; – počašnica pirnicama ne govori se na ‘dobru molitvu’, u mladoženje jer ih nema. Pirnice, zovu se one djevojke, koje nevjestu na vjenčanje prate uz svatove. – Ako je đever čovjek oženjen, pjeva mu se počašnica što i Kumu, ako je neoženjen, ovu mu pjevaju...“ Lazzari bilježi i ovo: „pošto svakijem danom ostavljaju se stari običaji, i pjevanje počašnica, kao da je izašlo iz mode. Dan na dan zaboravljaju se, tako da ih još malo ko zna.“ Treća zbirka iz Arhivske zbirke Odsjeka za etnologiju HAZU u kojoj se nahodi sedam počašnica jeste rukopisni Zbornik A. Milostića iz 1902–1903. godine (MH 168).

⁵ Vladan Nedić, „Jugoslavenska narodna lirika“, u knjizi: *O usmenom pesništvu*, priredio Miroslav Pantić, Srpska književna zadruka, Beograd, 1976, str. 43.

pažnju naučne javnosti. Možda je tome uzrok i činjenica što nije riječ o metrički unifikovanoj formi, već o pjesmama različitim i po metričkome obrascu i po tematsko–motivskim karakteristikama, koje cjelinom čini njihova običajna funkcija. Dragocjene vijesti o načinu izvođenja, povodima kad se izvode i drugim važnim podacima vezanim za tu formu dao je Srećko Vulović u kratkome opisu te vrste, sačinjenom za potrebe Valtazara Bogišića. Rukopis toga opisa našli smo u Nadžupskome arhivu u Perastu i Muzeju i zbirci Baltazara Bogišića i Cavtatu, a u sklopu korespondencije između Vulovića i Bogišića objavio ga je Miroslav Pantić. Budući da je riječ o zapisu izvanredne važnosti za tu pjesničku vrstu, ovđe ćemo ga opširnije citirati:

„1. U Perastu napitnice dolaze jedino pod imenom Počašnica te se i tako izgovaraju.

2. Počašnice se obično pjevaju na piru novomisnika; posvećenja biskupa (...) – pri uspostavljanju novog Opata s. Jurja – koj je i peraški župnik; kod dobre molitve u nevjestinoj kući čas prije neg će se uputiti u crkvu na vjenčanje; preko trpese u mladoženjinoj kući; po večeri uoči krstnog imena, po objedu na krstno ime. Od davnine obstoje u Perastu njeko društvo zvano ‘Mladići’ jer i sastoji od mladeži premda imade i iženjenih članova. Ovo društvo komu Obćina bira svake godine stariješinstvo, to dva častnika (logotenanta) i dva barjaktara (alfijera), glavna mu je zadaća uređivati javne svečanosti crkvene i narodne, pak tim prigodam večer se sakupu uz veselu sofru, a tu se najveće pjevaju počašnice. Take se večere slave po jedan i dva puta uz poklade, trošak je iz dobrovoljnih prinosaka mladoženja što su se te godine oženili; još se sastavljaju pri velikoj narodnoj svečanosti 15 Svibnja, takodjer na 22 Lipnja kad utope ladju kamenja pod otočić Blažene Gospe od Škrpjela da daju znak da svaka obćinska ladja utopi po jedan teret, napokon na 26 istoga kada kod crkvice s. Ane na po brda celo društvo prenoći i tu na otvoreno večera.

3. Običaj ima već kakovih trideset godina počeo je silu danomice slabiti, te se može rieti da rietko ili nigdje pri krsnom imenu počašnice se pjevaju. Isto i tako pri svadbama, na vlaš kod bogatijih kuća, dočim demokratičke kuće još pomiču taj običaj. Društvo Mladići još ih pjevaju, nu ima kakoih 15 godina da, pošto se ispjevalo nekoliko počašnica za da se vrši stari običaj, radje pjeva se političke nove pjesme.

4. Pri pjevanju obslužuje se neki red. Vazda u društvu il u posebnoj kući uz sofru ima il jedan čovjek, il žena koja ne samo umije dosta počašnica na pamet no ima osobitu vještinu svakomu gostu prikladno po jednu počašnicu namjeniti. Da ne bi ova osoba falila pri sofru na to providi domaćin, pak kad zna da medju rodbinom ili pozvanim nema je pozovne je za to i ako inače ona nema ni prava ni razloga da bude pozvana. U temu stoji njena vještina da baš počašnica opiše il kakovu zgodu što se odnosi na osobu kom je namjenjena, te svaki put prima častičenja od prisutnih. Prva idje svečara, pak redom po dostojanstvu, vazda prvo ljudma pak ženama.

5. Tko ih sastavlja? Obično već sastavljene pjesme se pjevaju, samo kad vele rietko po jednu improvisira kakov vješti čovjek, al cienim da ima već i 40 godina da se nova nije izumila. Veći dio peraških počašnica su prastare, za njeke se zna da imaju dva vjeka (...).

6. Diele se na Muške, Ženske i Šaljive. Prve dvie kategorije pjevaju se gdje je u društvu obopolnih osoba i samo se pripjeva kad kad po jedna šaljiva kakovomu gostu, za koga se zna da je do bričina i da neće na žao uzeti, al i ta šaljiva mora da bude od onih skladnijeh. Gdje je u društvu samo mladež onda se rado pjevaju i one šaljive koje pred ženskijema ne smiju se pomenuti.

7. Sličnih pjesama ima i po ostalim mjestima Boke, pjevaju se prigodom pira, krsna imena itd. Ove dosta naliču glede forme na peraške, navlaš u Dobroti, Paštroviću, Risnu i Stolivu.⁶⁶

Pomenuli smo već da dilemu oko samoga naziva ove vrste – počašnica ili počasnica – koju otvara opaska Pavla Butorca da „ni danas ni u starini“ u Perastu nije bila poznata verzija „počašnice“⁷, možemo odbaciti zahvaljujući upravo Vulovićevoj zapisu. Uostalom, nekih stotinu godina prije no je nastao Butorčev tekst, u Perastu je 1834–1835. godine Vuk Stefanović Karadžić zabilježio upravo oblik „počašnica“, a u svojoj prvoj knjizi *Srpskih narodnih pjesama* u posebnome odjeljku „Peraške počašnice“ objavio je 12 pjesama koje je zabilježio boraveći u Perastu. Kad se pobliže zagledaju i neke druge pjesme iz te njegove knjige koje je Karadžić zabilježio u Perastu, lako se da uočiti da je broj počašnica koje je čuo u Perastu bio znatno veći, no on je samo njih 12 svrstao u tu grupu, a ostale je rasporedio na osnovu tematike u druge cjeline svoje zbirke. Oblik „počašnice“ upotrebljava devedesetih godina XVIII vijeka Mirislav Zanović⁸, a krajem XIX vijeka i

⁶ Miroslav Pantić, „Prepiska Srećka Vulovića i Valtazara Bogišića“, *Zbornik istorije književnosti*, knj. 2, SANU, Beograd, 1961, str. 225–226.

⁷ Pavao Butorac, *Kulturna povijest grada Perasta*, Durieux, 2011, str. 540.

⁸ U nepotpunom ali jedinom dosad identifikovanom primjerku knjige Budvanina Mirislava Zanovića – po svoj prilici nastale uvezivanjem dvije manje knjige, štampane „na ilirskome jeziku“ u Liježu prvom polovinom 90–ih godina XVIII vijeka – koji se čuva u Gajevoj zbirci u Nacionalnoj i sveučilišnoj knjižnici u Zagrebu, zabilježen je oblik „pocasgnice“ (V. Mirko Breyer, *Antun Conte Zanović i njegovi sinovi*, Matica hrvatska, Zagreb, 1928, str. 128–129), odnosno „pocasgnize“ (V. *Pjesnici baroka i prosvječenosti*, priredio Miroslav Pantić, Obod, Cetinje, 1996, str. 403). Treba, ipak, imati u vidu da pjesme iz Zanovićeve knjige ni formom ni motivikom ne odgovaraju onom tipu pjesama koje su kao počašnice zabilježene u Perastu, a tih 8 Zanovićevih pjesama sve odreda pripadaju korpusu svadbene lirike. Pjesme zabilježene u Zanovićevoj knjizi nerijetko se povezuju s usmenom poezijom. Radoslav Rotković, tako, primjećuje da „Zanović nije razdvajao

Veljko Radojević, bilježeci tekstove te pjesničke forme u Perastu.⁹ Premda je još Vulović konstatovao da se počašnice polagano povlače iz društvenoga života, o žilavosti te tradicije svjedoči to što je nekoliko „svadbenih počašnica“ (uz taj se termin koristi i pojam „napitnica“) nakon Drugoga svjetskoga rata zabilježio, uz melografske zapise, muzikolog Miodrag Vasiljević, doduše ne u samome Perastu, već u susjednome Donjem Orahovcu.¹⁰

Uz odjeljak „Peraške počašnice“ Vuk Stefanović Karadžić u prvoj knjizi *Srpskih narodnih pjesama* donosi i napomenu ispod naslova „što se – u Perastu – pjeva uz čaše“.¹¹ Uz pomen Perasta Karadžić donosi i napomenu usklađenu s vlastitim pogrešnim poimanjem svih štokavaca kao Srba; „Peraštani su gotovo svi zakona Rimskoga, kao i Konavljani; a iz ovijeh počašnica vidi se, da su pravi Srbi...“¹² Kako se vidi, Karadžićeva koncepcija nije se zasn-

---

svoje od narodnog“ (Radoslav Rotković, „Misli i popijevke Miroslava Zanovaća“, *Stvaranje*, br. 6, Titograd, 1978, str. 786), dok Zlata Bojović veli kako su njegove pjesme „po metaforici i ritmu bliske narodnim lirskim pesamama“ (Zlata Bojović, *Poezija Dubrovnika i Boke Kotorske*, Matica srpska, Novi Sad, 2010, str. 313). Premda je lako uočljivo da se neke pjesme Mirislava Zanovaća zaista mogu pribrojati korpusu pjesama „na narodnu“, ipak je izvjesno da su čak i one pjesme koje i tematski i formalno zahvataju iz usmenoknjiževnog repertoara, obilježene prepoznatljivom autorskom cenzurom. Miroslav Pantić s pravom primjećuje da su Zanovaćeve pjesme „po izrazu i pesničkom jeziku, po slikama i metaforama oponašanja (imitacije) narodnih lirskih pesama“, što potvrđuje i Zanovaćev iskaz dat mletačkim vlastima prilikom isljeđivanja u kojem je svoje pjesme nazvao detinjarijama „od male važnosti“, pisanim „za šalu i zabavu i još da bi se, pošto se kod nas pevaju uvek iste pesme, one zamenile ovima.“ (*Pjesnici baroka i prosvječenosti*, priredio Miroslav Pantić, Obod, Cetinje, 1996, str. 405).

⁹ Veljko Radojević, nav. djelo, str. 215–216.

¹⁰ Miodrag A. Vasiljević, *Narodne melodije Crne Gore*, Naučno delo, Beograd, 1965, str. 174–179.

¹¹ Vuk Stefanović Karadžić, *Srpske narodne pjesme, knjiga prva, 1841*, Sabrana dela Vuka Karadžića, knj. IV, Prosveta, Beograd, 1975, str. 117.

¹² Isto.

vala na samoidentifikaciji Peraštana ili kakvim drugim, istorijskim ili etnološkim dokazima, već na njegovu proizvoljnom „jezikoslovnom“ argumentu da su svi štokavci Srbi. No, nama je važnije to što Karadžić naziv počasnica povezuje s uobičajenim kontekstom, odnosno vezuje etimologiju te pjesničke vrste za pojam čaše. Iako je ta asocijacija očigledna, moglo bi se pomisliti i na drugu etimologiju, đe bi se naziv vrste izvodio od imenice počast, kad se zna da u nekim crnogorskim govorima suglasnička grupa *sn* alternira u *šn*. Istina, tu jezičku pojavu u Perastu nije dokumentovao Tomo Brajković, autor studije o peraškome govoru, ali jeste zabilježio neke primjere alternacije *s – š*.¹³ Mato Pižurica u monografiji o jeziku Andrije Zmajevića takođe konstatuje izostajanje asimilacije suglasničke grupe *sn* u *šn*.¹⁴ S druge strane, tu jezičku pojavu kod Bokelja bilježe Vuk Stefanović Karadžić i Jovan Erdeljanović, prvi navodeći da Bokelji tako govore kad u šali oponašaju govor Crnogoraca iz zaleđa,¹⁵ a drugi opisuje tu pojavu kao karakteristiku pravoslavaca u Boki,¹⁶ po kojoj se razlikuju od svojih katoličkih sušeda. No bilo da svojom etimologijom upućuju na pjevanje uz čašu bilo pjesmu kojom se izriče počast, počasnica, prepoznata i izdvojena kao osobena pjesnička forma, po riječima Mirjane Zavišin, koja je toj vrsti posvetila vrijedan rad, „svojom sadržinom, silom svojih reči čuva sećanje na magijski karakter koji je nekada mogla imati. Želje upućivane u toku žrtvenog rituala konkretizovane su u klasnoj feudalnoj, a kasnije i patrijarhalnoj sredini, gde je čast, ta izrazito aristokratska kategorija, i privilegija.“¹⁷ Da je obje etimologije moguće pomiriti, pokazuje leksikonska definicija počasnice

¹³ Tomo Brajković, *Peraški dijalekat*, Tisak dioničke tiskare, Zagreb, 1893, str. 6.

¹⁴ Mato Pižurica, *Jezik Andrije Zmajevića*, Crnogorska akademija nauka i umjetnosti, Titograd, 1989, str. 241.

¹⁵ Vuk Stefanović Karadžić, *Srpske narodne poslovice*, Sabrana dela Vuka Karadžića, knj. IX, Prosveta, Beograd, 1965, str. 31.

¹⁶ Jovan Erdeljanović, „Etničko srodstvo Bokelja i Crnogoraca“, *Glas SKA*, XCVI (56), Beograd, 1920, str. 39.

¹⁷ Mirjana Zavišin, „Istorijski spomeni o počasnicama“, *Zbornik za slavistiku*, 17, Matica srpska, Novi Sad, 1979, str. 52.

kao „kratke lirske narodne pesme koje se pevaju uglednim pojedincima ‘na čast’, a često o gozbama i svadbama ‘uz čašu’, Tako, verovatno, dolazi do dvojakog naziva za ove pesme.“¹⁸

Drevnost počašnica, kao što smo videli, ističe i Srećko Vulović, no na njihove moguće antičke korijene ukazuje Marko Višić kad u okviru antičke vrste „skolija“ izdvaja kao zasebnu grupu „počašnice“. I doista, opis izvođenja gozbenih pjesama, koje daje Višić u predgovoru *Antologije stare helenske lirike*, asocira na ambijent koji je Vulović opisao u vezi s počašnicama: „Tako je na gozbama imućnijih helenskih, naročito atinskih porodica, postojala neka vrsta muzičkog rituala. Te gozbene pjesme ili počašnice imale su različit oblik, sadržaj i vrijeme izvođenja, o čemu nas već antički pisci obavještavaju. Njihov bi raspored otprilike bio sljedeći: u početku gozbe hor bi zapjevao pean, što bi poslužilo kao neka vrsta blagoslova. U njemu bi se obično zazivao neki od bogova nakon čega bi se pjevale kratke počašnice ljubavnog ili društvenog karaktera. Na trećem bi mjestu došle takozvane mirtine ili lovorove pjesme koje obično pjevaju o zdravlju, bogatstvu, ili bi se kazivale mudre izreke. Posljednju vrstu pjesama pjevali bi gosti poslije jela i to preko reda, dodajući jedan drugome mirtinu grančicu ili liru. Svako bi morao otpjevati po jednu pjesmicu, jer je to bio vid određenog takmičenja. Stari su takve pjesme pjevane preko reda nazivali *skolije* ili *krivudarke*.“¹⁹ Miroslav Pantić, pak, porijeklo počašnica vezuje za feudalni ambijent pišući o njima kao o „pesmama niklim u našoj feudalnoj sredini i pevanim, kao što im i ime svedoči, u nečiju čast ili nekome uz čašu, ali koje su se, i davno posle ritterskih vremena, pevale u širokim krugovima naroda, u iste svrhe i u sličnim prigodama.“²⁰ Mirjana Zavišin uočava da su u patrijarhalnim uslovima te

¹⁸ R(admila). P(ešić)., „Počasnice“, u: Radmila Pešić & Nada Milošević–Đorđević, *Narodna književnost*, Trebnik, Beograd, 2007, str. 206.

¹⁹ Marko Višić, *Antologija stare helenske lirike*, Fakultet za crnogorski jezik i književnost, Cetinje, 2019, str. 36.

²⁰ *Narodne pesme u zapisima XV–XVIII veka. Antologija*, izbor i predgovor dr Miroslav Pantić, Prosveta, Beograd, 1964, str. 22.

pjesme na starješinu porodice prenosile ono što je nekad pripadalo feudalnome gospodaru.²¹

Vido Latković počašnice smješta u grupu običajnih pjesama, smatrajući da im je najprirodnije mjesto uz svatovske pjesme.²² To, dakako, potvrđuje i Vulovićev etnografski zapis. Ono što, međutim, na materijalu koji je pred nama možemo uočiti jeste da iako u osnovi vezane za određene svečanosti u životu patrijarhalne zajednice, u nekim se počašnicama naziru obredni tragovi, no dominantno je riječ o pjesmama koje se uklapaju u kontekst svadbene i jednako tako ljubavne usmene lirike, uz blagoslove i molitve kao nezaobilazni segment pojedinih svetkovina. Vuloviću dugujemo i to saznanje da su počašnice osim kao dio porodičnih svetkovina, pjevane i u sklopu proslava koje imaju širi značaj, poput poklada ili datuma važnih za cijelu zajednicu. Snežana Samardžija uočava da se u običajnim pjesmama naziru tragovi arhaičnih obreda prelaza, „mada je obredna komponenta u njima svedena i prigušena.“²³

U rukopisima nalazimo podjelu počašnica na „muške“²⁴ i „ženske“, što ne upućuje na model koji je primijenio Vuk Stefanović Karadžić kad je epiku imenovao muškom, a lirikom ženskom, već na izvedbeni, odnosno receptivni kontekst – muške su počašnice, naime, upućene muškarcima, dok su ženske upućene ženama, pri čemu je u sačuvanim zapisima neuporedivo veći broj muških počašnica. Pored podjele prema recipijentu na muške i ženske, Šilopijev zbornik počašnica sadrži i treću grupaciju. Riječ je o „šaljivim počašnicama“, u kojima dominira erotska komponenta, nekad

²¹ Mirjana Zavišin, nav. djelo, str. 52.

²² Dr Vido Latković, *Narodna književnost*, I, Naučna knjiga, Beograd, 1982, str. 166.

²³ Snežana Samardžija, *Uvod u usmenu književnost*, Narodna knjiga & Alfa, Beograd, 2007, str. 69.

²⁴ Vrijedan rad o korpusu muških počašnica objavio je Aleksandar Čogurić. V. Aleksandar Čogurić, „Muške počašnice u primorskim rukopisima – pjesmaricama – (Burović, Mazarović, Balović) – samo one koje pjevaju o odnosu mladića i devojke“, *Lingua Montenegri-na*, br. 27, Cetinje, 2021, str. 163–183.

metaforički data, a nekad i sasvim direktna. Zanimljivo je da su tekstovi koji bi se mogli ubrojati u grupaciju šaljivih počašnica u *Pjesmarici Nikole Mazarovića* zastupljeni u većem obimu te da su, neznano kad i od koga, u rukopisu križani, jer je njihov nerijetko lascivni sadržaj po svoj prilici bio neprihvatljiv za nekog poznijeg recipijenta. Nije prećerano smjelo pretpostaviti da bi to mogao biti neko iz crkvenih krugova, budući da se rukopis i danas nalazi u Nadžupskome arhivu u Perastu. Pri klasifikaciji ne smije se zaobići ni obimom neveliki korpus počašnica „od popova“,²⁵ kako je u rukopisima obilježena ona rukovijet pjesama predviđena za izvođenje prilikom svečanosti vezanih za sveštenstvo. „Nečedne počašnice“ spominje Srećko Vulović u jednom pismu Valtazaru Bogišiću, uz molbu da ih ne „bjelodani“ jer „lasno je da bi se doznalo da ih od mene dobiste te bi mi to većih neprilika na mene navuklo“.²⁶ Ova klasifikacija počašnica polazi od samih rukopisa i onoga kako je u peraškoj sredini taj korpus bio percipiran, no jasno je da su po srijedi različiti kriteriji klasifikacije, od one načelne kod koje se polazi od pola recipijenta, do izdvojenih korpusa vezanih za tematiku, odnosno priliku u kojoj se izvode. Kad se zna da su počašnice izvođene u određenim svečarskim prilikama, njihov je prigodni karakter nesumnjiv, a kako su njima bilježeni najčešće važni trenuci života patrijarhalne zajednice, bilo da je riječ o njenome nukleusu, porodici, bilo pak širem socijalnom miljeu, među sačuvanim pjesmama ponajviše je onih vezanih za svadbene običaje i s dominantno ljubavnom tematikom.

²⁵ Među pjesmama koje Vuk Stefanović Karadžić nije objavio u svojim zbirkama u njegovoj zaostavštini našle su se i dvije počašnice koje pripadaju korpusu „počašnica od popova“. Jednu od njih Karadžić je odnekud prepisao svojom rukom, dok je druga pisana rukom Vuka Vrčevića. V. *Srpske narodne pjesme iz neobjavljenih rukopisa Vuka Stef. Karadžića. Knjiga prva. Različne ženske pjesme*, za štampu priredili Živomir Mladenović & Vladan Nedić, Srpska akademija nauka i umjetnosti, Beograd, 1973, str. 58.

²⁶ Miroslav Pantić, „Preписка Srećka Vulovića i Valtazara Bogišića“..., str. 216.

No, bilo da je riječ o muškim, ženskim, šaljivim bilo o počašnicama „od popova“, formu počašnice karakteriše odsustvo univerzalnog metričkog obrasca – mogu te pjesme biti u četvercu, petercu, šestercu, osmercu, desetercu... heterosilabičke ili izosilabičke, sa zabilježenim pripjevom ili bez njega – svedenost na tek nekoliko stihova, jezgrovitost, svečarski karakter koji odražava vesele životne trenutke vezane za njihovu izvedbu, refleksija patrijarhalnoga sociokulturnog ambijenta i bogati jezičko–stilski repertoar. U patrijarhalnome ambijentu u kojem su oblikovane i prenošene, počašnice su kao pjesme koje se izvode javno, na svečanostima, onda kad je riječ o porodičnim prilikama, za razliku od poklada koje njeguju drugačiji pristup, služile upravo za promociju vrijednosti patrijarhalne zajednice. Te vrijednosti sublimirane su u idealu braka koji predstavlja ne samo sponu dviju osoba, već i kopču između različitih porodica i garanciju biološkoga produženja zajednice. Brak je u počašnicama redovno praćen dobrim molitvama i blagoslovima. Neokaljanost bračne zajednice reprezentuje motiv poštenja, nerijetko prisutan u počašnicama. U jednoj od njih, prisutnoj u većem broju zbornika, uspjelo je prikazan prijelaz od feudalnog, ratničkog svijeta viteštva ka porodičnome ambijentu, uz naglašavanje upravo ideala poštenja:

„Oružan junak Dunaj prepliva
 Seldan ga konjic pri brijegu čeka
 Ne čudimo se dobru junaku
 Neg se čudimo konju njegovu
 Što oseldan pri brijegu čeka
 Jošter je treća koja je naveća
 Doma ga ljubi s poštenjem čeka
 I oko i čelo“

Simboli feudalnoga doba (konj, strijele, ostrozi, štitak i sl.) česti su pratioci junaka u počašnicama, a čest motiv susreta s đevojkom nekad je realizovan kroz dijalog u kojem se protagonisti

vješto nadgornjavaju, a nekad uz suptilno priželjkivanje ljubavnoga raspleta. Ima u tim pjesmama i viteškoga prestiža i demonstracije snage junaka, a isto tako i etičkih principa bratske i prijateljske pomoći i podrške. Iako je ideal braka, izuzme li se ono nešto „nečednih pjesama“, kao manifestacije širenja i opstanka zajednice, visoko vrednovan, u nekim se pjesmama s izvjesnom šetom pjeva o braku, uz asociranje na magijske veze između svadbe i smrti, kao dva obreda prijelaza. Takav je slučaj u ovim stihovima, u kojima je bosiljak, kao prepoznatljiva biljka mističnih moći, u prvome redu zaštitnih i plodotvornih,²⁷ metafora za đevojku:

„O bosioče moj bosioče u široko rasti
Er će doći moj bosioče stara svata vlasti
Ter će tebe moj bosioče mlada potrgati.“²⁸

Koliko su počašnice neodvojive od ambijenta u kojem su njegovane vjekovima, lijepo svjedoči zapaženje Hatidže Krnjević: „Sav ovaj vedri svet počasnica široko je otvoren i u punoj svetlosti podnevnog mediteranskog pejzaža. Zeleni lugovi, gajevi i 'hladjenci' naseljeni su plemenitim pticama, utvama, prepelicama, sokolovima. Pejzaži mirišu mediteranskim biljem i sočnim plodovima dunja, narandži, limunova, grožđa, bosioka.“²⁹

U počašnicama kao pjesmama izrazito kratke forme data je samo skica nekog događaja, nekoliko scena koje reprezentuju neku životnu situaciju, posredovanih ili prikazivanjem ili kratkim monolozima i dijalogima. Pored ideala braka, ostvarenog ili na-

²⁷ Š(piro). K(ulišić), „Bosiljak“, u: Š. Kulišić & P. Ž. Petrović & N. Pantelić, *Srpski mitološki rečnik*, Nolit, Beograd, 1970, str. 41–42. O bosiljku u tradicijskoj kulturi v. i: Veselin Čajkanović, *Rečnik srpskih narodnih verovanja o biljkama*, rukopis priredio i dopunio Vojislav Đurić, Srpska književna zadruga, Beograd, 1985, str. 41–49.

²⁸ Varijantu pjesme zabiljžio je i Vuk Stefanović Karadžić u „Gornjem Primorju“, odnosno u Crnogorskoj primorju. V. Vuk Stefanović Karadžić, *Srpske narodne pjesme, knjiga prva, 1841*, Sabrana dela Vuka Karadžića, knj. IV, Prosveta, Beograd, 1975, str. 53.

²⁹ Hatidža Krnjević, *Lirski istočnici...*, str. 82.

viješćenoga, u patrijarhalni svjetonazor koji se zrcali u počašnicama uklapaju se i ideali prijateljstva, lojalnosti i bliskih odnosa, bilo rodbinskih bilo prijateljskih, kao i izdizanje junaštva na pije-destal najviših društvenih vrijednosti:

„Junak junaka okom pogleda
Da onđe bude će potrebuje
A dobar junak svuđe trebuje
Pred gospodinom među družinom
I oko i čelo“

Među peraškim počašnicama ima i onih koji upućuju na veću starinu, ukazujući na drevne mitske obrasce i obrede, đe prikaz scena svakodnevnoga života ustupa mjesto postupku metaforizacije. Takav je slučaj s pjesmama u kojima se, primjera radi, javlja motiv zlatne jabuke, koji se može razumjeti kao simbol sunca i života, ali i pjesme komponovane po modelu nizanja, nalik na zagonetke, kakva je pjesma s motivom srebrne čaše i biserne brade, zabilježena u više varijanata:

„Srebrna čaša biserna brada
Biser se roni u čašu pada
Svaka ga dlaka sto dukat valja
A sama brada tri bijela grada“

U pjesmama koje Vulović smješta u korpus „šaljivih“ posebno mjesto zauzimaju one „nečedne“. S obzirom na prilike u kojima su se počašnice inače izvodile u Perastu, a isto tako i na ambijent čvrste patrijarhalne zajednice, nameće se utisak da su pjesme s tek nagoviještenim erotskim motivima, a osobito one s otvoreno opscenim sadržajem, najprije mogle biti dio pokladnoga repertoara, rezervisane za onu godišnju svetkovinu u životu zajednice kad na scenu stupa svijet okrenut naglavačke. Dok u ljubavnim pjesmama ovoga korpusa nema detaljnijih prikaza ženske ljepote, već su opisi svedeni na stalni i uzan krug epiteta, a ljepota nije konkretna već data kao univerzalna kategorija, „nečedne“ peraške počašnice do-

nose nešto više detalja u opisu, a često su u njima predmet poruge pohotni starci. Raspon erotskih motiva, kako rekosmo, kreće se od nagoviještene erotike pa sve do direktnih erotskih prikaza. Onaj prvi slučaj karakteriše jedan broj pjesama iz *Pjesmarice Nikole Burovića*, poput ove:

„Uz potok niz potok
 Đe devojka sama spi
 Iz njedara dunja ckli i cavti
 Ah da mi je pogristi“

U *Pjesmarici Nikole Mazarovića* može se pronaći veći broj primjera tekstova otvoreno opscenih sadržaja. Za razliku od opštega tona slavljenja vrijednosti patrijarhalne zajednice, sloge, bratske i prijateljske ljubavi, braka i sl. u takvim pjesmama, kojih je inače nevelik broj, akcentovani su prevara, tjelesna požuda, staračka pohotnost i sl. Razumije se da se takve pjesme pribrajaju korpusu muških počašnica. Za razliku od njih, ženske počašnice, neuporedivo rjeđe, dosljedno baštine patrijarhalne vrijednosti, a najčešće su koncipirane kao blagoslov ili molitva, što precizno pozicionira i ulogu žene u peraškome društvu, kao čuvarke od davnina utvrđenih društvenih konvencija.

O peraškim počašnicama dosad je najcjelovitije pisala Hatidža Krnjević, na čije smo se uvide oslonili i u ovome predgovoru, pa je ovđe nužno citirati njen sumarni sud o njihovoj vrijednosti: „Spregnute i stabilne forme, ‘muške’ i ‘ženske’ počasnice, zbog svoje osnovne uloge i namene koju su imale u životu, pesme su bez tamnih tonova i turomnih raspoloženja. U njima je sve u slavu života i berićeta, daleko od ličnih i porodičnih drama. U tom smislu, one nose jedinstveno obeležje vedrine i vere, radosti i, kadikad, blage i uzdržane sete. One se kreću u granicama određenog tematskog kruga i jasno potvrđuju koliko prilike učestvuju u konačnom obliku pesme, i sadržinski i formalno. Ali, počasnice su, takođe, rečit primer kako lokalni izraz i prigodno pevanje mogu poprimiti razmere univerzalnog iskaza i značenja. Naime, ono što u njima

daleko nadilazi specifične uslovnosti samog konteksta, jeste njihov visoki poetski kvalitet.“³⁰

Kao specifična forma lirske poezije, bez ustaljene metričke forme, ali s prepoznatljivim stilsko–jezičkim repertoarom i postupkom skiciranja kratkih scena, bilo onih iz svakodnevnoga života bilo onih sa snažnom obredno–mitskom konotacijom, namijenjene javnom izvođenju u svečanim prilikama, peraške su počašnice, sačuvane u brojnim zapisima od kraja XVII do kraja XIX vijeka, prepoznatljivi usmenoknjiževni fenomen, koji, čini nam se, prodornije od drugih pjesama, epskih ili lirskih, reprezentuje perašku svakodnevicu ranoga novovjekovlja, peraške običaje, tragove drevnih obreda, vjerovanja i društvene norme koje su oblikovale tu osobenu društvenu zajednicu.

---

³⁰ Hatidža Krnjević, nav. djelo, str. 74.

POČAŠNICE MUŠKE

1.

Štitak junaka sobom zaklinja:
Ne štedi mene, zašiti sebe;
jošte će gora jelja roditi
čim će junaci štitke periti.

2.

Na vojvodi su zlatni ostrozi.
Jesu li, vojvoda, jesu li tvoji?
Bili su carevi a sad su moji,
jere sam ih oteo caru pred dvore
brez dogovora a s dobre volje.

3.

Srebrna čaša, biserna brada.
Biser se roni, u čašu pada.
Svaka ga dlaka sto dukat valja,
a sama brada tri bijela grada.

4.

Smioni glavar hrabrena srca
junaštvo učeć prvi potrča,
junaštva izgled podava nami
vladuć s oružjem, vladuć s strijelami.
Ovome, braćo, svi zaslutimo
dugačko zdravlje, s nami jedino.

5.

Popij tu čašu za ljubav našu,
i ta ti čaša i ljubav naša,
I oko i čelo, sve ti bilo veselo!

6.

Zlatni kove i srebrni, lijepo ti sijaš.
Gospodine ..... da mlogo ti znaš.
U sinatu mletačkomu dobar te je glas.

7.

Utjecali se gospodičići
na vrane konje uz ravno polje.
Mladoga majka Boga molila
da njegov konjic nabrži bude
pred gospodinom, među družinom.

8.

A na sramotu cara i carice
piti ćemo gospodske zdravice,
A u zdravlje zbora peraškoga
Piti ćemo vinca crljenoga.

9.

O sokole, moj sokole, moj plemeniti,
čestita ti sva lovišta koja loviš ti,
a poštena sva družina s kojom optiš ti.

10.

Štitak junaku vas išeškoše,
ruse mu glave ne dotakoše.
Junak to bješe, ne dadijaše se,
ni sebe junak, ni dobre glave.

11.

Ovdi je gospodar, velji boži dar.
Ko napit veli, sam se veseli.
Veselio mu Bog kuću i njegov dom,
a proljeće ga zdravo zastalo,
zdravo zastalo tere veselo.

12.

Gospodar sedi u zlatnu stolu,
a noge drži u hladnu vodu.
Ni vode muti ni zla govori,
nego govori: Bože, pomози!
Pomogo mu Bog kuću i njegov dom,
a proljeće ga zdravo zastalo,
zdravo zastalo tere veselo.

13.

A ovome mome dragu gospodaru
na glavi mu vijenac i kruna sijaše,
a iz krune mu dva slavja pojahu,
a iz vijenca žarko sunce sijaše.

14.

Utjecali se sluge gospodara:
Đe mu ćemo šator raspet?
A tamo mi gorje na gornje hladjence,
đeno mi sunce nigda ne zahodi,
a koje mi sunce nigda ne zahodi,
sinja mi magla nigda ne zapada.

15.

A na našem je milu gospodaru
kruna i vijenac na glavi.
A iz krune ti mu gorko sunce sjaše,
iz njedara tri slavja pojahu.

16.

I prije su bili koji ga su pili,
i opet će biti koji ga će piti.

17.

A bratac mi brata, brajo, klikovaše
na visoke, na planine:

Evo sam ti, brate, strijele istrijeljao,
samo ti se s lukom branim.

A bratac mi bratu tiho govoraše:

Ne boj mi se, brajo, moj mili brajane,
sve su vrijedna braća oko tebe.

18.

A lijepe kite ove mile braće.
Dok se, braćo, zajedno uzdržimo,
neće nami niko nauditi,
ni sva sila cara ni ćesara.

19.

A kad mi se pođeš, brajo, oženiti,
Susrela te dobra sreća.
Jedna je sreća kuničina,
druga je sreća šeničina,
treća je sreća gizdave đevojke.
Pušti hrta za kunicom,
a kragujca za šenicom,
a sam pođi za mladom đevojkom.
Meka je koža kuničina,
slatko je meso šeničino,
draga je duša gizdave đevojke.
Žacni joj kosti, mekni joj dojci,
gizdavoј đevojci.

20.

Zeleni bore na staroj zemlji,
da drag li mi je vijenac od tebe,
još mi je draža ljubav od tebe.

21.

Zeleni bore na staroj zemlji,
mila ti mi je senca od tebe,
još mi je draža ljubav od tebe.

22.

I dobar junak, i dobre volje.
Blago družini s kojom vojini,
od dobre volje, a bez nevolje.

23.

Junak ide kroz selo, srce mu je veselo.
Đevojka mu je zašela pokraj puta kraj sela.
Zašto mu je zašela? Jere mu je vesela –
odvrgla se od roda kako kita od bora;
pritisla se k junaku kako svila bumbaku.

24.

Đevojka ga se jabukom hiti
iz perivoja preko stanborja,
pa ga je pitala i uprašala:
Ivo brajene, dođe li tamo,
dođe li tamo zlatna jabuka?
Ako nije došla zlatna jabuka,
a ja ću doći mlada đevojka.

25.

Junak na konju jabuku moli:
Jabuko lijepa, prigni se doli
Da te ulomim, da te poklonim,
Da te poklonim đe ljubav nosim.

26.

Junak se diči svijetlijem oružjem
a đevojčica rudijem kosami.
Govorio je mladi junače:
Tako ti boga, lijepa đevojko,
pozajmi meni rude kosice,
a ja ću tebi svijetlo oružje,
da moš braniti poštenja tvoga.

27.

Junak junaka okom pogleda
da onđe bude đe potrebuje.
A dobar junak svuđe trebuje,
pred gospodinom, među družinom.

28.

Junaka je ljubi glavom zaklinjala:
Zarana mi doma dođi!
Ne mogu ti, ljubi, zaran doma doći,
s Peraštanom hladno vino pijem,
Jošter mi, ljubi, lijepo napijasmo
U peraško dobro zdravlje.

29.

Junački konjic pri brijegu šeta.
Nad njim uzdica zvijezda Danica.
Nad njim junače gorsko sunace.
Uza nj diklica zvijezda Danica.
Junak jezdi uz potok,
konjic mu je putonog:
Stani, konju, živ ti ja
dok đevojci celov dam.
Ako li ga i ne dam,
biće nami što bog da.

30.

Junak jezdi proz selo,
srce mu je veselo.
Đevojka mu je zašla
pokraj puta, kraj sela,
odvrgla se od doma
kako čela od roja.
Približa se junaku
kako svila bumbaku.

31.

Junak jezdi uz polje,
suproč njemu gospođe.
I rekoše gospođe:
Evo nami naš junak.
Ljubio bih svaku krat,
najmiliju devetkrat.

32.

Đevojčica rijeku gazi, noge joj su bijele.
Mlad je junak s brijega gleda – srce mu se smije:
Gazi, gazi, đevojčice, da bi prigazila,
a kada bi prigazila, da bi moja bila.
Ako ne bi moja bila, rijeka te ponijela.

33.

O bošóče, moj bošóče, uširoko rasti,
jer će doći, moj bošóče, stara svata vlasti,
ter će tebe, moj bošóče, mlada potrgati.

34.

Kumovi konji bosiljak pasu,
neka ga pasu – kumovi su,
kumovi konji i vas bosiljak.

35.

Vidričica pri puti kovana,
sama poje, sama odgovara:
Sad će doći stara svata vlasti,
ter će tebe, moja vidre, svati otkovati.

36.

Priljubno cvijeće pri putu raste.
Tudijer prođe ..... s družinom,
cvijetak utrže, u njedra vrže,
da mi ga ljube sva mila družba.

37.

Junački konji šenicu pasu.
Majka ih gleda i Boga moli:
.... konji napredni bili,
nami šenica opet rodila.

38.

Usadih lozu lozome,
i pritiskoh je nogome.
I reče loza lozome:
Ne pritiska me nogome,
jer ti se kunem bogome,
kadena stanem na rode,
lupiću tobom odole,
i još ko bude s tobome.

39.

Dolećeše dva sokola iza planine,
donesoše mladoženji kitu masline:
Čestito ti, mladoženja, novo veselje,
čestita ti vjerenica, prvo veselje;
čestita ti ljubi tvoja, drugo veselje;
do godišta mlado čedo, i muško ti bilo.

40.

Soko sedi na kamenu ter perja gladi,
tad preleće utva tica ter mu govori:
Što tu sediš na kamenu ter perja gladiš?
Da je znala utva tica što soko misli,
obišla bi sve planine u četeri dni.
Soko misli da je ljubi a ova bježi.

41.

Sokoloviću, najljepši tiću,
što tako stojiš ter lov ne loviš?
Utve ti padoše u sinje more,
a prepelice u ravno polje.
Obira, sokole, što ti je od volje.
Sokolu od volje prepeličica,
Dobru junaku mlada đevojka.

42.

Oružan junak dunaj prepliva,
sedlan ga konjic pri brijegu čeka.
Ma se ne čudim dobru junaku
koji oružan dunaj prepliva,
nego se čudim konju njegovu
koji ga osedlan pri brijegu čeka;
jošte je treća, koja je naveća,
doma ga ljubi s poštenjem čeka.

43.

Pade listak naranče
usred čaše junačke.
Znala bo je naranča
da je čaša junačka.

44.

Pade listak naranče
usred čaše junačke.
Da je znala naranča
da je čaša junačka,
listom bi se povila
ter bi vince popila.

45.

Pade listak rakite
usred čaše mahnite.
Da je znala rakita
da je čaša mahnita,
listom bi se povila
ter bi vince popila.

46.

Pade listak drenjine
Usred čaše detinje.
Znala bo je drenjina
da je čaša detinja.

47.

Pade listak drenjine
usred čaše dečine.
Da je znala drenjina
da je čaša dečina,
listom bi se povila
ter bi vince popila.

48.

O družino, veselo dršte oko i čelo,
napijajte pijući, veselite se pjevući.
Proslavite skupštinu, popijte ga pučinu!
Za življeti jedino nek se pije sveđ vino!
Nek se pije svaki dan, u ljubavi povazdan!

49.

Mi smo napijali u svijeh nas zdravlje,
a sad svi napijmo nek se čuje dalje
od istoka tamo do zapada:
Sad se svi ljubimo, i iz srca napijmo,
a u zdravlje ko nas dobro hoće.

50.

A kada mi majka junaka porađa,
u mukama njega proklinjala:
Ako bi bilo, čedo, muška glava,
u sramoti danke provodio!
Ako bi bilo, čedo, ženska glava,
da se ne bi nigda ne udala.

51.

A ovome sada valja ponapiti,
u zdravlje njegovo ne zaboraviti:
Da on vazda bude imat dobru jakost,
da mu bude u ruci sveder dobra krepost,
da devojke mata na njegova vrata,
i da bi ga polazile jere su mu mile,
jere su mu mile.

52.

Pukni na boku, hoću đevojku.
Ma đe i koju? Baš eno onu.
Koja je to ona? Eno ter' ona –
ka se posmjehnu, ka mi namignu,
a pak mi nogom nogu pritisnu.

53.

O, N., mudra glavo,
da mlogo ti znaš, da mlogo ti znaš.
Druzi tebi ženu ljubi,
a ti i ne znaš a ti i ne znaš.

54.

Jutros bio dan kako iskoči
N. bez strva prijelaz priskoči,
za njim đevojka brzo naskoči
da mu čeprljim izvadi oči,
jer joj ne bješe platio ložnicu
i ponese mu ća kabanicu.

55.

A kada mi pođeš, mladi, u đevojke,
nemoj da mi te prevari,
jer je tvoja mlada uz kovača spala,
ugljenom je oči namazala.
U mene je mlada sabun kupovala
čim je bijelo lice umivala.

56.

Evo mi je poručila kadunina kći:
Dođ' do mene, latinine, da me ljubiš ti.
Biće ti lješve mene ljubiti neg latinke tri.
Ja ću ti se obrćati kako oćeš ti.
Ili ti tako ili ovako, zgodimo se mi.

57.

Sretoh đevojku s vjedrom na vodu.

Pitah đevojku: Što ti je u njedrim,

al' su dunjice ali jabuke,

al' si materi klupka pokrala?

Reče đevojka: Nuti đidije

đe ne miruje, što mene pita,

ter me ne pipa.

58.

Zavučena u kraj ja sam vidio
N. mladića laktom će mjeri.
Od lakta bješe najveći dio
prema devojci on izmolio,
govoreći joj: Gleda', curice,
je li ti dosta od ove mjerice?

59.

Đevojka mi je poručila: Dođi do mene,
skuhala sam četiri noge, ma su goveđe;
Dok se, drago, poigramo, biće gotove.

60.

Đevojka mi je poručila: Dođi do mene,
svila sam ti zelen vijenac ruže rumene,
još ti hranim dvije jabuke koje su za tebe;
to će biti moja i tvoja prava zabava.

61.

Đevojka ga se mladijem premetala,
mlijela da je zlatna jabuka:
A ti mi si ljepši od zlatne jabuke,
Gizdaviji od mlade đevojke.

62.

Prođoh proz goru – ne znam proz koju.
Sretoh devojku – ne znam ni koju.
Stah joj na nogu – ne znam na koju.
Reče devojka: Nuti đidije, đe ne miruje,
a za muke ću ja njemu dati
vjedro vinovo a ne žmuljića,
jare pečeno a ne nožića.
Neka đidija zubim zlopati
kad mu ne basta dobro imati.

63.

O junače brate, moj srebrn bate,
Đe s tobom hitih, suđe dohitih
Svaku dobru sreću.

64.

Napij mi ga se – ne boj mi ga se:
Đevojka mi ga je gola močila
pri gomilici a u košuljici.

65.

Đevojka je ružičicu brala,
ujede je iz ružičice trava.
Nije bila ružičina trava,
nego je bila moga kurca glava.

66.

Naša je mlada legla uz junaka gola;
okročila ga je su obijem nogama,
a junak njoj dava kurac su dva jaja.
A ona mu mlada na to odgovara:
Veća tebi fala na kurcu i dva jaja
Neg da mi si dao prsten diomanat.

67.

Veće volim mojega braca nego tuđa dva.
Tuđin će me ostaviti a moj nikadar.
Ako nećeš popiti, nematic se čim pokriti,
ni sebe ni žene ni deteta kod sebe,
neg te žena bubala dokli ti duša ispala,
da bi čim neg ničim, već motičijem držalom.

68.

Lele, bijedni mladoženja, pođi se udomi!
I podloži snagu i mladost oholj momi!
Bolje bilo da si jutros vrat slomio
neg da si se ovakom ženom jadan udomio.
Jutros netom zora prasnu, nadvor me istjera,
Kad nijesam ja podložan da je ja jebam.

69.

Nejako piple, ne grebi slame,
jer ne možeš ništa već do godišta.

70.

U zo čas žene okusio pride bremena!
Žene ti su digle pamet i crne očice!
Ostavi se tuđije žena i oženi se!

71.

Pop mi ide u postelju – potreba mu je.
Oficiju pod pazuhom – jer zakon mu je.
Đevojčicu za ručicu – mila bo mu je.

72.

Sijeda mu je brada, a bijela glava,
i još mu su drage tuđe žene mlade.
Polomio zube tuđe žene ljubljec,
iskočio u džardin, polomio ruzmarin,
drobnu ružu i čemin.

73.

Bolje poje đunđur ptica nego dva slavića,
nego dva slavića.

Bolje ljubi star đevojku nego dva mladića,
nego dva mladića.

Toliko mu Bog pomogo i današnji dan,
i današnji dan.

Koliko će i dva stara ka i jedan mlad,
ka i jedan mlad.

74.

Star se dede pomamio
za mladom diklom.
A dikla mu rog omiče
dedu međedu:
Na ti, dede, dva ova štapka
da se nasloniš
Jere ti se noge tresu,
dede međede.

75.

Star se dede napravjaše
mladijem momam,
a mome se s njim rugahu:

Star si ti, dede!

Tebi, dede, oči kaplju a ruke tresu,
Noge ti se podlamljaju, stati ne možeš,
Na koljena već klečati, drugo ne možeš,
dede međede.

76.

Pitaše đeda koji je kurac najbolji:
ali dugačak, al' debeljačan?

Ma reče đede:

Ni debeo joj raširi, ni dugačak doseže,
neg dobar skočak, pizdin smočak.

POČAŠNICE ŽENSKÉ

77.

Svati dođoše u brode naše.
Ne dršte svate, neg ih preveste—
Nevjesta plaća njih brodarinu —
Veselijem vijencem, s lijepom bešedom.

78.

Nevjestice mlada u novome piru,
da bi uživala sve danke u miru,
da bi se nazvala sedam sinak majka,
da bi porodila popa redovnika,
u čem bi ti bili svemu rodu dika,
svemu rodu i plemenu na veliku čast,
a našem mladoženji sve u dobar čas.

79.

Prođoh, gospođo, jelovu goru,
Čuh od gospođe divnu bešedu.
Kad bi je čula i razumjela,
u njoj bi bila dokle si živa.

80.

Gospođa šeta po perivoju,
skuci joj samre od margarita.
Gospođa bo je ter plemenita,
zato joj samre od margarita

81.

Gospođa se bani a veoma fali
da je pošteno hrani nje gospodar dragi.
Da bi u veselju danke provodila
I š njim vazda u ljubavi bila.

82.

Opaši se sele moja svilenijem pasom,
svilenijem pasom;
ter izidi među drugam s poštenijem glasom,
s poštenijem glasom.
Veće valja pošten glas, neg na tebi svilen pas.

83.

Izrasla je narančica vrhom iz mora.
Ti si sele naše zlato more je voda.

84.

A zabijelilo se tanko bijelo jedro
sinju mi moru na pučini.

Ugledala ga je Matova ljubovca,
drugam se je pofalila:

A blago si meni, moje mile druge,
evo mi zdravo Mato s puta ide,
a jošte blaže, moje mile druge,
sa svom braćom i milom družinom.

85.

A ti mi si, sele, visokoga vrata,
Na glavi ti sjaju tri krune od zlata.
Da bi ih nosila u veljoj radosti,
ne poznala sele tuge ni žalosti
neg veselja i velje radosti.

86.

Sele, sestrice, sjajna mladice,
da bi se sjala među drugama
kako Danica među zvijezdama.
S sebe ne svrgla ruha svijetla
kolik maslina lista zelena.

87.

Majko, majkice, Božja crkvice,
mimo te hodu ter Boga molju,
blagosovi me, ne prokuni me.
Blagosovio Bog što si rodila,
Što si rodila i pothranila.

88.

Soko vodu perjem bistri nakraj jezera;
u njega su brčna pera puna bisera.
Da je tebi, moja sele, sreća vesela!

89.

Nu fati ga, sele naša, ništa se ne štedi!
Ako budeš u bogato, biće ti od fale!
Ako budeš u ubogo, biće ti od hrane!

90.

A kad mi se, sele, budeš zaručiti,
susrela te dobra sreća!
Da ti budeš, sele, danke blagosiljat
kada si se sadružila,
da ti budeš sele sinke poroditi,
koji će ti od pofale biti!

91.

Iako ti, sele, docna pjesnu pijesmo,
nijasmo te zaboravili:

Da bi u veselju danke provodila,
s tvojijem hrabrom u ljubavi bila,
da bi porodila lijepa poroda,
koji će ti biti slavna kruna tvoja!

92.

Pogledajte domaćicu smije li se.
Ako nam se smije, svakom dobra sije;
ako li se grohoće, svakom dobra nam hoće.

93.

Vrgoh romjenču u hladnu vodu.
Zađede mi se za rusu kosu,
za rusu kosu, za đevojačku.
Veselo, sele, kosu gojila;
s poštenjem, sele, sreću čekala,
sreću čekala i dočekala!

94.

Vila se je zlatna žica iz vedra neba,
iz vedra neba.

Nije bila zlatna žica iz vedra neba,
iz vedra neba.

Neg je bila lijepoj Mili sreća od Boga,
sreća od Boga.

95.

Usadih lozu polak hladjenca
da mi je loza vazda zelena,
vazda zelena,
a naša lihca vazda vesela,
vazda vesela.

96.

Ko mi tancu piti da,
da' mu, Bože, dobar dan,
da mu rodi vinograd
i pšenica bjelica, bjelica,
mlada Ane đetića, đetića,
do prvoga godišta, godišta.

97.

Dobro ti je dobru ženu u mjesto imati,
koja nam će dobra svjeta i nauka dati.

98.

Stara baba raka lovi po mjesečini,
po mjesečini.
Ulovila stara raka, blago se njojzi,
blago se njojzi.
Stavila ga je među noge da joj rokoli,
da joj rokoli.

99.

Đevojka se veseli: Udaću se k jeseni!
Majka joj se kara: Nejma, kćerice, dara!
A ona se rasrdi jer pod pupak nju srbi.

SADRŽAJ

PREDGOVOR.....	5
POČAŠNICE MUŠKE	21
1. (Štitak junaka sobom zaklinja)	23
2. (Na vojvodi su zlatni ostrozi).....	24
3. (Srebrna čaša, biserna brada)	25
4. (Smioni glavav hrabrena srca)	26
5. (Popij tu čašu za ljubav našu)	27
6. (Zlatni kove i srebrni, lijepo ti sijaš)	28
7. (Utjecali se gospodičići)	29
8. (A na sramotu cara i carice)	30
9. (O sokole, moj sokole, moj plemeniti)	31
10. (Štitak junaku vas išekoše)	32
11. (Ovdi je gospodar, velji boži dar)	33
12. (Gospodar sedi u zlatnu stolu)	34
13. (A ovome mome dragu gospodaru)	35
14. (Utjecali se sluge gospodara)	36
15. (A na našem je milu gospodaru)	37
16. (I prije su bili koji ga su pili)	38
17. (A bratac mi brata, brajo, klikovaše)	39
18. (A lijepe kite ove mile braće)	40
19. (A kad mi se podeš, brajo, oženiti)	41
20. (Zeleni bore na staroj zemlji)	42
21. (Zeleni bore na staroj zemlji)	43
22. (I dobar junak, i dobre volje)	44
23. (Junak ide kroz selo, srce mu je veselo)	45
24. (Đevojka ga se jabukom hiti)	46
25. (Junak na konju jabuku moli)	47
26. (Junak se diči svijetlijem oružjem)	48
27. (Junak junaka okom pogleda)	49
28. (Junaka je ljubi glavom zaklinjala).....	50

29. (Junački konjic pri brijegu šeta)	51
30. (Junak jezdi proz selo)	52
31. (Junak jezdi uz polje)	53
32. (Đevojčica rijeku gazi, noge joj su bijele)	54
33. (O bošoče, moj bošoče, uširoko rasti)	55
34. (Kumovi konji bosiljak pasu)	56
35. (Vidričica pri puti kovana)	57
36. (Priljubno cvijeće pri putu raste)	58
37. (Junački konji šenicu pasu)	59
38. (Usadih lozu lozome)	60
39. (Dolećeše dva sokola iza planine)	61
40. (Soko šedi na kamenu ter perja gladi)	62
41. (Sokoloviću, naljepši tiću)	63
42. (Oružan junak dunaj prepliva)	64
43. (Pade listak naranče)	65
44. (Pade listak naranče)	66
45. (Pade listak rakite)	67
46. (Pade listak drenjine)	68
47. (Pade listak drenjine)	69
48. (O družino, veselo dršte oko i čelo)	70
49. (Mi smo napijali u svijeh nas zdravlje)	71
50. (A kada mi majka junaka porađa)	72
51. (A ovome sada valja ponapiti)	73
52. (Pukni na boku, hoću đevojku)	74
53. (O, N., mudra glavo)	75
54. (Jutros bio dan kako iskoči)	76
55. (A kada mi pođeš, mladi, u đevojke)	77
56. (Evo mi je poručila kadunina kći)	78
57. (Sretoh đevojku s vjedrom na vodu)	79
58. (Zavučena u kraj ja sam vidio)	80
59. (Đevojka mi je poručila: Dođi do mene)	81
60. (Đevojka mi je poručila: Dođi do mene)	82
61. (Đevojka ga se mladijem premetala)	83
62. (Prođoh proz goru – ne znam proz koju)	84
63. (O junače brate, moj srebrn bate)	85
64. (Napij mi ga se – ne boj mi ga se)	86
65. (Đevojka je ružičicu brala)	87

66. (Naša je mlada legla uz junaka gola)	88
67. (Veće volim mojega braca nego tuđa dva)	89
68. (Lele, bijedni mladoženja, pođi se udomi)	90
69. (Nejako piple, ne grebi slame)	91
70. (U zo čas žene okusio priđe bremena)	92
71. (Pop mi ide u postelju – potreba mu je)	93
72. (Sijeda mu je brada, a bijela glava)	94
73. (Bolje poje đunđur ptica nego dva slavića)	95
74. (Star se đede pomamio)	96
75. (Star se đede napravjaše)	97
76. (Pitaše đeda koji je kurac najbolji)	98

POČAŠNICE ŽENSKÉ .....

101

77. (Svati dođoše u brode naše)	103
78. (Nevjestice mlada u novome piru)	104
79. (Prođoh, gospođo, jelovu goru)	105
80. (Gospođa šeta po perivoju)	106
81. (Gospođa se bani a veoma fali)	107
82. (Opaši se sele moja svilenijem pasom)	108
83. (Izrasla je narančica vrhom iz mora)	109
84. (A zabijelilo se tanko bijelo jedro)	110
85. (A ti mi si, sele, visokoga vrata)	111
86. (Sele, sestrice, sjajna mladice)	112
87. (Majko, majkice, Božja crkvice)	113
88. (Soko vodu perjem bistri nakraj jezera)	114
89. (Nu fati ga, sele naša, ništa se ne štedi)	115
90. (A kad mi se, sele, budeš zaručiti)	116
91. (Iako ti, sele, docna pjesnu pijesmo)	116
92. (Pogledajte domaćicu smije li se)	118
93. (Vrgoh romjenču u hladnu vodu)	119
94. (Vila se je zlatna žica iz vedra neba)	120
95. (Usadih lozu polak hladjenca)	121
96. (Ko mi tancu piti da)	122
97. (Dobro ti je dobru ženu u mjesto imati)	123
98. (Stara baba raka lovi po mjesečini)	124
99. (Đevojka se veseli: Udaću se k jeseni!)	125

CIP - Katalogizacija u publikaciji
Nacionalna biblioteka Crne Gore, Cetinje
ISBN 978-9940-40-080-4 COBISS.CG-ID 24636164

PERAŠKE POČAŠNICE
Antologija

Izdavač
Fakultet za crnogorski jezik
i književnost – Cetinje

Za izdavača
Adnan Čirgić

Prijelom
Dejan Batrićević

Lektura i korektura
Katarina Milonjić

Postavka korica edicije
Suzana Pajović

Štampa
Golbi – Podgorica

Tiraž
300